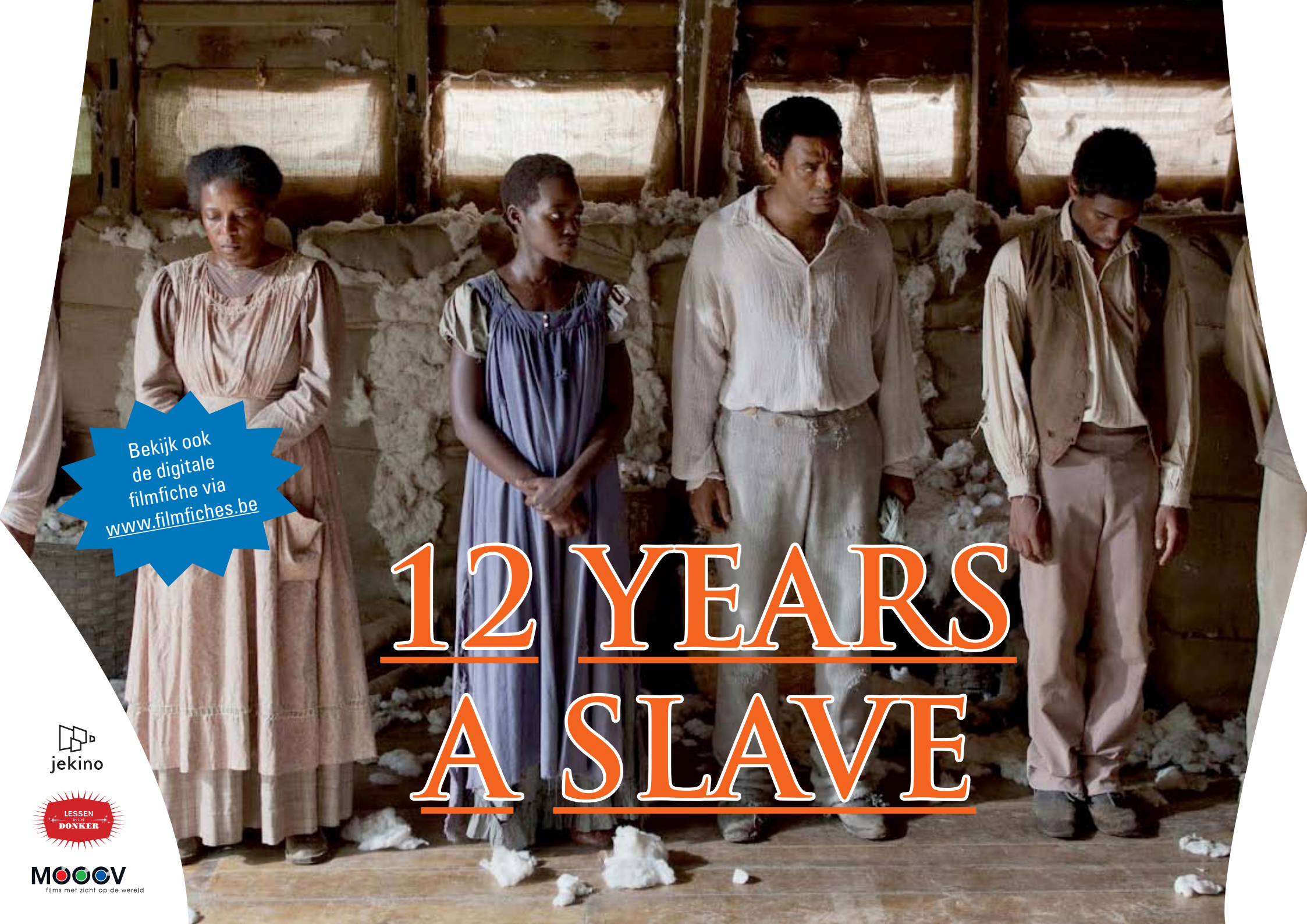

Bekijk ook
de digitale
filmfiche via
www.filmfiches.be

12 YEARS A SLAVE

jekino

LESSEN
met
DONKER

films met zicht op de wereld

12 YEARS A SLAVE

Film en educatie...

... in het vertoningscircuit van *Lessen in het donker*, in het kader van Filmfestival MOOOV, ter gelegenheid van een workshop verzorgd door Jekino of van een film in de klas...

Het medium film kreeg een plaats in het lessenpakket van heel wat scholen, daarom zorgen wij graag voor een degelijke programmatie en pedagogische omkadering. We maken jaarlijks een pittige selectie van een 30-tal films uit het afgelopen seizoen, organiseren op heel wat plaatsen vertoningen en zorgen met kant-en-klare lesmappen voor een boeiende verwerking in de klas. Daarbij spelen we in op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

In elke lesmap streven we naar een filmtechnische en inhoudelijke benadering van de film en focussen we op één filmterm.

www.jekino.be
www.moov.be
www lessen in het donker.be

Doelgroep
12 YEARS A SLAVE:
3e graad SO

**Filmfiche op
het smartboard!**
www.filmfiches.be

De digitale en visuele filmfiche bij 12 YEARS A SLAVE is ideaal om de filmbespreking klassikaal via je smartboard te starten. Je vindt er de film-trailer, interviews, beelden en interessante quotes. Een handige aanvulling op de lesmap - je vindt een fiche bij alle films uit het aanbod!

Inhoudstafel

Infofiche	2
Synopsis/ technische kaart	
Uit de pers/ de film online	
Vóór je naar de film vertrekt...	
Regie en productie	3
Inspiratie voor dit filmproject	
Een toegewijd regisseur: Steve McQueen	
Cast en crew: een hechte groep	
De muziek van Hans Zimmer	
Verhaal en personages	5
Een historisch verhaal	
Indrukwekkende acteurs en hun personage	
Focus op:	
Schending van de mensenrechten als rode draad	9
Ford versus Epps	
Menselijkheid en ontmenselijken	
Identiteit	
De viool	
Leven versus overleven	
Communicatie	
Slavernij tegenwoordig	
Enkele filmische aspecten in vogelvlucht	15
Close-ups/ natuurbeelden	
Lengte van de shots/ sequentie-opnames	
Subjectieve camera	
Bibliografie	18

Alle YouTubefragmenten op één afspeellijst:

www.youtube.com/lesseninhetdonker

Naast de extra's via de filmfiche, vind je op de afspeellijst van deze film op het YouTube kanaal van *Lessen in het donker* alle fragmenten waar de lesmap naar verwijst.

Infofiche

Kopieer de infofiche op de volgende pagina voor je leerlingen. Zo zijn ze meteen goed voorbereid op de voorstelling! Ook voor je collega's die de leerlingen vergezellen, kan dit een handige leidraad zijn.

INFOFICHE

Synopsis

De V.S., 1841. Solomon Northup, een vrije zwarte man uit New York, wordt ontvoerd en verkocht als slaaf. Zijn gevangenschap is een constante strijd om te overleven en zijn waardigheid te behouden. De behandeling is onmenselijk, de plantage-eigenaar wreed en onvoorspelbaar, de angst tastbaar. Af en toe verlichten onverwachte blijken van mededogen zijn bestaan. In het twaalfde jaar van zijn beproeving ontmoet hij een hevige tegenstander van de slavernij. Deze ontmoeting zal voor altijd zijn leven veranderen...

Technische kaart

V.S. / U.K., 2013, 134 min., Engels gesproken – Nederlands ondertiteld

Regie	Steve McQueen
Scenario	John Ridley, gebaseerd op het boek van Solomon Northup
Productie	River Road, Plan B en New Regency
Cinematografie	Sean Bobbit
Montage	Joe Walker
Muziek	Hans Zimmer
Distributie in België	Belga Films
Cast	Chiwetel Ejiofor (Solomon Northup), Michael Fassbender (Edwin Epps), Benedict Cumberbatch (Ford), Paul Dano (Tibeats), Paul Giamatti (Freeman), Lupita Nyong'o (Patsey), Sarah Paulson (Mevr. Epps), Brad Pitt (Bass) en Alfre Woodard (Mevr. Shaw).

Uit de pers geplukt

“Deze film doet iets anders dan alle eerdere slavenfilms: hij ketent de kijker vast aan de slaven, ontsnappen kan niet.” — Jos van der Burg, De Filmkrant

“Met grootse waardigheid geeft de Britse acteur Chiwetel Ejiofor gestalte aan Solomon Northup, die in 1853 zijn memoires publiceerde en wiens stem sindsdien doorheen het meest beschamende stuk geschiedenis van Amerika galmt. Wat Steve McQueen hier doet als filmmaker, is die geschiedenis in twee uur fenomenaal relevante cinema vatten.” — Ward Verrijcken, cobra.be

Prijzen

12 YEARS A SLAVE werd genomineerd voor maar liefst negen Oscars, waarvan de film er drie in de wacht kon slepen. Zo werd het ook de eerste film, geregisseerd, geproduceerd en geschreven door een zwarte Amerikaan, die de Oscar kreeg voor Beste film. De film won ook een Oscar voor het script van John Ridley en voor de vrouwelijke bijrol van Lupita Nyong'o. De ploeg won niet alleen Oscars, maar ook twee Bafta Awards en een aantal prijzen op allerlei filmfestivals.

De film online

De officiële website van de film, www.12yearsaslave.com geeft een mooi overzicht van alle hoofdacteurs, filmfoto's en de trailer. Op www.facesofsolomon.com zie je alle nog levende nakomelingen van Solomon Northup.

Vóór je naar de film vertrekt...

Zoek informatie over de slavernij in Amerika in de 18de en 19de eeuw. Hoe is die ontstaan? Wanneer kwam er een einde aan? Wie waren de voor- en tegenstanders van het systeem? Wat was de politieke situatie toen, hoe waren de gebruikelijke omgangsnormen in de samenleving van die tijd? Het zal jullie helpen het verhaal in de juiste context te plaatsen. [Deze website](#) kan hierbij helpen. Of voer Solomon Northup in op google, wat vind je zoal over deze figuur terug?

REGIE EN PRODUCTIE

Steve McQueen met de belangrijkste hoofdacteurs uit de film.

Inspiratie voor dit filmproject

Regisseur Steve McQueen ging na het afwerken van zijn vorige langspeelfilm SHAME op zoek naar een nieuw project. Zijn voorouders hadden zelf als slaaf moeten werken en de hele geschiedenis intrigeerde hem. Het idee ontstond om er een film over te maken, maar daarvoor had hij een goed verhaal nodig. Het mocht geen clichéverhaal zijn over de grootscheepse verhandelingen van slaven, maar eerder een persoonlijk relaas. Toen hij de biografie van Solomon Northup, een zwarte Amerikaan die zijn vrijheid verloor, in handen kreeg had hij zijn verhaal gevonden. Na de adaptatie van het boek naar een filmscript kon het grootste filmproject in de carrière van McQueen beginnen.

Een toegewijd regisseur: Steve McQueen

“Hij komt uit de wereld van de kunst, waar alles kan.”
(M. Fassbender)

Steve McQueen, die zijn naam deelt met een bekende Amerikaanse acteur, is een Britse kunstenaar en filmmaker. 12 YEARS A SLAVE is zijn derde langspeelfilm. Ook met zijn eerdere twee werken, HUNGER en SHAME, maakte hij furore en won heel wat prijzen.

Zijn achtergrond in de kunstwereld (hij is beeldend kunstenaar) is ook voelbaar in zijn films. Hij heeft een open geest én een vrije manier van werken die veel klassiek geschoolde regisseurs niet hebben.

Steve McQueen is getrouwd met een Nederlandse kunstcritica en woont afwisselend in Londen en Amsterdam.

Steve McQueen staat bekend als een acteursregisseur. Hij heeft steeds een nauwe band met zijn acteurs, gaat persoonlijk met ze om en ondersteunt ze tijdens het acteerproces. Belangrijk, daar deze film voor de acteurs emotioneel en fysiek zwaar was.

Elke regisseur heeft acteurs waar hij of zij graag mee samenwerkt. Voor McQueen is dat Michael Fassbender, die in deze film de rol van Edwin Epps op zich neemt. Hij speelde ook al de hoofdrol in zowel HUNGER als SHAME.

TIP

Bekijk hier de filmtrailers [HUNGER](#) en [SHAME](#).

Cast en crew: een hechte groep

De groepssfeer was bij dit project een prioriteit. De opnames waren zeer veeleisend! Zowel voor de acteurs als voor de rest van de crew! Het zou heel wat moeite vergen om het verhaal te brengen. De cameraploeg kreeg grote verantwoordelijkheden van de veeleisende regisseur en wegens de historische setting was er ook heel wat werk voor de decorbouwers en kostuumontwerpers die alle geschiedkundige en geografische elementen correct moesten weergeven.

McQueen deed zijn uiterste best om als 'kapitein van het schip' te zorgen voor een goede groepsdynamiek. Zo stimuleerde hij cast en crew om ook naast de filmset tijd met elkaar door te brengen en elkaar op een meer gemoedelijke manier te leren kennen.

Muziek van Hans Zimmer

De muziek bij deze film werd geschreven door Hans Zimmer, een Duits componist en producent van filmmuziek. Hij is een bekend figuur binnen de filmwereld, want ook de soundtrack van o.a. THE LION KING, THE DA VINCI CODE, PIRATES OF THE CARIBBEAN, GLADIATOR en RAIN MAN staan op zijn naam.

Zimmer nam zelf contact op met McQueen, nadat hij zijn vorige film SHAME had gezien. Hij was hier zo enthousiast over dat hij zichzelf meteen beschikbaar stelde voor zijn volgende project. Toen de regisseur

begon aan zijn slavenepos was Zimmer een van de eersten om mee aan boord te springen.

TIP

De lijst van Hans Zimmers projecten is eindeloos en enorm indrukwekkend. Een volledig overzicht vind je op www.imdb.com.

Wat de muziek voor 12 YEARS A SLAVE betreft wou Zimmer vooral het **tijdloze karakter van het thema en de moed van het hoofdpersonage benadrukken**.

Dat Solomon zelf de viool bespeelde was ook een belangrijke insteek. In de soundtrack van de film zijn dan ook vooral strijkers te horen. Naast de strijkers koos de componist ook voor traditionele instrumenten als houtblazers en in sommige scènes weerklinkt percussie. Zimmer koos er bewust voor de muziek een subtiele rol te laten spelen. De dialogen, acteerprestaties en acties op zich zijn voldoende sterk en emotioneel beladen, waardoor intense muziek niet nodig was. De muziek is dan ook veeleer verzachtend dan opzweepend.

VERHAALLIJN EN PERSONAGES

Een historisch verhaal

Het autobiografische verhaal creëert een duidelijk beeld van een heel specifieke en belangrijke periode uit de geschiedenis van Amerika. We zien alles door de ogen van Solomon Northup. Dit is een geschiedenisles als geen ander.

“Ik kan slechts uit eigen waarneming over slavernij spreken. Slechts vanuit de ervaringen die ik er zelf mee heb.” (quote uit het boek)

Tussen 1760 en het einde van de Burgeroorlog werden maar liefst 101 boeken geschreven door gevluchte slaven over hun belevenissen in de jaren van hun slavernij.

Van deze 101 boeken ging er maar één over het verhaal van een vrij man die werd ontvoerd en die na heel wat jaren slavernij weer vrij kwam. Het boek van Solomon Northup.

Het boek bewijst zijn waarde, omdat het heel vaak wordt gebruikt door historici die deze periode bestuderen. Voornamelijk omdat Solomon Northup zo observerend was. Via de film hoopt men ook het boek bij het publiek meer aan te prijzen. De kracht van het boek zit in de manier waarop bepaalde details in een knappe schrijfstijl worden beschreven. Die details weerspiegelen tevens de gedegen visie en intelligentie van Northup.

McQueen ziet het boek ‘Twelve Years a Slave’ omwille van zijn historische waarde dan ook een beetje als ‘Het Achterhuis’ van Anne Frank, in een Amerikaanse context uiteraard.

‘Je krijgt een heel realistisch beeld van slavernij via de film.’, zegt Henry Louis Gates, professor en historicus aan de universiteit van Harvard. ‘Je ruikt het, ademt het, voelt het, beleeft het.’

De vader van Solomon was als slaaf geboren, maar heeft later in zijn leven de vrijheid verworven. Solomon werd dus als een vrije burger geboren. Wie spreekt over de tijd van de slavernij vergeet vaak dat er ook vrije zwarten waren. In het noorden van Amerika was dit vrij normaal, hoewel de zwarten minder rechten hadden.

Vrije zwarten moesten bijvoorbeeld steeds hun identiteitsbewijs bij zich hebben en hadden geen recht te getuigen in een rechtszaak tegen een blanke. De vrije zwarten konden dus een relatief normaal leven leiden. Dat veranderde echter in het jaar 1808. Vanaf dan werd de aanvoer van slaven vanuit Afrika verboden door de Amerikaanse regering. De beperking van het 'aanbod' zorgde ervoor dat de 'waarde' van de slaven steeg. Criminele types roken dan ook snel geld in zaakjes waarbij ze slaven konden verkopen. Met als gevolg dat velen ontvoeringen planden van vrije zwarten uit het noorden, die ze vervolgens naar het zuiden brachten om als slaaf te verkopen. Ook Solomon was dit lot beschoren.

Nadat Solom twaalf jaar later terug in vrijheid kon leven, bracht hij in 1853 zijn befaamde boek uit. In het verlengde hiervan gaf hij ook lezingen over slavernij en hielp hij met het smokkelen van gevluchte slaven. Over zijn dood is weinig bekend.

TIP

In de slotscène van de film zien we Solomon met zijn ondertussen uitgebreide gezin. Zijn nageslacht bleef maar groeien in de decennia daarna. Op [YouTube.com](https://www.youtube.com/watch?v=...) is een [filmpje](https://www.youtube.com/watch?v=...) te vinden waarin deze nakomelingen je kort toespreken.

Indrukwekkende acteurs en hun personage

Om een sterk verhaal te vertellen, heb je een sterke cast nodig. En die is er zeker. Steve McQueen wist een indrukwekkende reeks acteurs te strikken voor zijn filmproject. We zoomen in op enkelen van hen.

Chiwetel Ejiofor (Solomon Northup)

"Het moest Chiwetel zijn die Solomon speelde. Ik kan me niemand anders voor deze rol inbeelden. Hij heeft er de uitstraling voor. Hij wekt empathie op en is toch sterk."
(McQueen)

Chiwetel Ejiofor is een Engels acteur van Nigeriaanse afkomst. Met zijn werk voor film en televisie maakte hij al heel wat indruk en won heel wat prijzen. Ejiofor werd in 2008 benoemd tot Officier in de Orde van het Britse Rijk voor zijn verdiensten voor drama.

Ejiofor neemt in deze film de zware hoofdrol van Solomon Northup voor zijn rekening.

De rol is niet alleen emotioneel erg heftig, maar hij is te zien in elke scène. Hij bereidde zich dan ook heel goed voor. Hij las het boek meerdere keren, leerde viool spelen en deed verder ook nog heel wat opzoekingswerk.

Regisseur McQueen hielp en ondersteunde hem, omdat hij goed wist wat hij zou doorstaan tijdens het filmproces. Ejiofor werd beloond met een oscarnominatie.

Michael Fassbender (Edwin Epps)

Michael Fassbender is een in Duitsland geboren Ierse acteur. Hij heeft een nauwe band met regisseur Steve McQueen daar hij ook al de hoofdrol vertolkte in zijn vorige twee films. Ook nu is zijn rol van fundamenteel belang. Hij wou Epps vooral niet neerzetten als een pure slechterik.

Hij is menselijk. Het publiek moest hem kunnen aanvoelen en zich in zekere zin kunnen inleven in zijn context. Een te grote afstand zou te makkelijk zijn voor het publiek.

“Ik wou hem logisch ontleden, in plaats van emotioneel. Op die manier kon ik zijn denken begrijpen.”

Epps heeft evenveel zwaktes als wij allemaal. Hij gelooft in zijn eigen rechtschapenheid, houdt iets te veel van drank en weet niet hoe hij met een onmogelijke en passionele verliefdheid moet omgaan. Hij begrijpt zichzelf niet, wat de basis vormt van zijn drankprobleem en zijn agressie. Hij voelt zich in zekere zin ook een mindere tegenover Solomon. Dat is de basis van hun relatie.

Benedict Cumberbatch (Ford)

Benedict Cumberbatch is een Britse acteur. Hij is vooral bekend als Sherlock Holmes in de Britse serie SHERLOCK. Volgens de regisseur is Cumberbatch dé acteur om de dualiteit van het personage van Ford neer te zetten.

“Hij is zorgend maar zwak.” (Cumberbatch)

Solomon ziet Ford als een goed man. Hij wordt volgens hem alleen verblind door de kringen waarin hij vertoeft. Eliza zegt echter dat hij even slecht is als alle andere slavendrijvers. Hij is misschien niet zo wreed, maar doet ook niets om hen te helpen. Hij is zwak en sluit de ogen voor al het leed, liever dan in te grijpen.

Paul Dano (Tibeats)

Paul Dano is een Amerikaanse acteur en werd bekend door zijn rol als Paul en Eli Sunday in THERE WILL BE BLOOD.

Dano had het moeilijk om de verantwoordelijkheid voor het personage van Tibeats op zich te nemen, aangezien hij in elke scène de slechterik

moet uithangen. Hij had hierover gesprekken met McQueen. De regisseur is er altijd van uit gegaan dat Tibeats vroeger zelf ook werd mishandeld en op die manier geworden is wat hij is.

“De omgeving, de kledij en de vele figuranten maken het je als acteur heel makkelijk en aangenaam om je in je rol te smijten. Niets haalt je eruit, want alles wat je ziet is deel van die wereld.” (Dano)

Tibeats is een wrede slavendrijver. Bovendien voelt hij zich bedreigd door Platt. Hij voelt zich, net als Epps, minderwaardig. Op die manier groeit bij hem de agressie tegenover Platt. Wanneer Platt zich niet meer laat doen en tegen hem ingaat, heeft Tibeats wat hij wil: een reden om wraak te nemen.

[Bekijk hier de zangscène](#) (de eerste scène met Dano)

Lupita Nyong'o (Patsey)

Lupita Nyong'o is een Keniaanse actrice en filmregisseur. Met deze film maakte ze haar Amerikaans filmdebuut, ze won voor haar vertolking meteen de Oscar voor Beste vrouwelijke bijrol. Ze werd in 2014 door het tijdschrift

People uitgeroepen tot mooiste vrouw ter wereld.

Patsey is het centrum van de wereld voor Edwin Epps. Dat is voor haar allerm minst voordelig. Ze werkt zich elke dag kapot voor hem: ze vergaart meer katoen dan om het even wie. Zowel door meneer als door mevrouw Epps wordt ze gepijnigd. Zo erg zelfs dat ze niets anders zou willen dan ophouden te leven.

"Ik heb geen troost in dit leven. Als ik je genade niet kan kopen, dan zal ik erom smeken."

Brad Pitt (Bass)

Brad Pitt is een Amerikaanse filmacteur en -producent. "Zonder hem", zo zegt McQueen, "kon deze film niet gemaakt worden." Hij speelde dan ook vooral als producer een belangrijke rol, waarbij hij dus een budget investeerde die het mogelijk maakte om de film te maken. In de film neemt hij de kleine maar zeer belangrijke rol van Bass op zich.

"Wetten veranderen. Universele waarden niet."

Bass is een Canadees die als timmerman voor Epps werkt. Hij is degene die Solomon uiteindelijk terug naar de vrijheid zal leiden door zijn brief te versturen. Hij is erg gesteld op vrijheid en helemaal gekant tegen het principe van de slavernij. Hij is dan ook niet bang om hierover openlijk in discussie te gaan met Edwin Epps.

Zijn baard doet wat denken aan de Amerikaanse president Lincoln, die uiteindelijk de slavernij officieel zal afschaffen.

TIP

De lijst met indrukwekkende acteurs die een rol spelen in deze film is nog veel langer. De volledige cast vind je terug op www.imdb.com.

FOCUS OP: 'SCHENDING VAN MENSENRECHTEN' ALS RODE DRAAD

Basisrechten van elke mens

Alles in de film draait in essentie om het schenden van de mensenrechten. Als je onderstaande vijf rechten leest, dan bedenk je misschien meteen dat ze alle vijf geschonden worden in het leven van Solomon en de andere slaven. Vermeld tijdens de bespreking het bestaan van *De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*. Of neem er als start hun eigen basisrechten als minderjarige bij. Je vindt die op www.kinderrechten.be/. Klik hierbij rechtsboven op 'Kinderrechtenverdrag' en open de PDF 'Wblft?!' (deze interessante bundel is afgestemd op jongeren en dus vlot leesbaar).

De eerste 5 basisrechten als minderjarige:

1. *Je recht om iemand te zijn: je recht op leven, ontwikkeling en identiteit*
2. *Je recht op een eigen mening*
3. *Je recht op informatie*
4. *Je recht op privacy*
5. *Je recht op een goed leven*

Aan de hand van duiding bij onderstaande filmitems kan je een dialoog opstarten met je leerlingen. Na elk onderdeel krijg je een verwerkingstip om dit interactief aan te pakken.

Ford versus Epps

In de film werkt Solomon als Platt (de naam die hij ongewild opgespeld krijgt) bij twee verschillende slavendrijvers: Ford en Epps. Wie is volgens jou de beste/slechtste van deze twee?

Je kan Meester Epps als de stereotype slechterik zien. Hij is jaloers, meedogenloos en wreed. Maar het zou fout zijn om hem alleen op die manier te bekijken. Epps vindt namelijk van zichzelf niet dat hij in de fout gaat, integendeel. Hij vindt zichzelf een rechtschapen man. Hij volgt de Bijbel en doet geen vlieg kwaad. Blanken behandelt hij wel goed, want hij zou het een zonde vinden dat niet te doen. Denk maar aan zijn omgang met Armsby en Bass.

“Zonde? Er is geen zonde. Een man doet wat hij wil met zijn eigendom.”

Zijn wreedheid is te koppelen aan onwetendheid, aan zijn getormenteerde relatie met Patsey, aan minderwaardigheidsgevoelens en alcoholproblemen, wat zijn acties verklaart en hem in zekere zin dus ook menselijker maakt.

Dit alles staat in schril contrast met het gedrag van meester Ford. Hij is een heel rechtschapen man die het woord van God predikt aan zijn slaven, maar dan op een heel andere manier. Hij is zachtmoedig en bijvoorbeeld niet bang om Solomon te feliciteren met zijn denkwerk in de scène aan het moeras. Hij gaat veel menselijker om met de zwarten.

Maar in die zachtmoedigheid gaat ook veel zwakte schuil. In tegenstelling tot Epps is Ford zich bewust van de ethische en morele fouten van het systeem van slavernij. Hij heeft het er heel moeilijk mee wanneer Solomon wordt opgehangen en wil hem in bescherming nemen door hem weg te sturen. Toch onderneemt hij geen enkele actie. Solomon smeekt Ford om hem te redden, want tenslotte is hij een vrij man! Daar gaat Ford opmerkelijk genoeg niet op in. Hij is bang.

“Ik wil het niet horen. Ik wil het niet weten.”

Maakt het feit dat hij niets onderneemt van Ford een slechter persoon dan Epps, die wel een gebrek aan medelijden vertoont, maar zich daar niet van bewust is?

WERKWIJZER

Werk voor de vergelijking van de twee personages met twee kampen in de klas. Kamp Epps en kamp Ford. Laat beide groepen in dialoog treden en als een advocaat in een rechtszaak het standpunt van hun personage verdedigen. Vinden ze voldoende argumenten om het handelen van hun personage te verdedigen? Of is dat een moeilijke kwestie?

Menselijkheid en ontmenselijken

De periode van de slavernij is een van de zwartste bladzijden in het geschiedenisboek van Amerika en van de mensheid in het algemeen. Men deed er in die periode alles aan om de zwarten van hun menselijkheid te beroven, om de slavernij in stand te houden.

“Er mocht geen sprake zijn van intellect, rebellie of individualiteit.”

Dit dehumaniseren (ontmenselijken) gebeurt vooral door te vernederen en te onderdrukken. Zo moesten de zwarten zich vaak publiekelijk naakt vertonen, kregen ze in veel gevallen een andere naam en werd elke vorm van eigen initiatief hardhandig de kop ingedrukt. Dat ondervond ook Solomon al snel. Op de verkoop werden ze als circusdieren tentoongesteld. Ze werden betast, hun gebit en lichaamsbouw werd gekeurd en ze moesten hun kunde bewijzen aan de hand van kunstjes, conditie en werkkraft.

De strijd om menselijkheid is een steeds wederkerend thema in het werk van Steve McQueen. Ook in zijn twee vorige langspeelfilms vecht het hoofdpersonage tegen anderen of zichzelf om zijn verloren menselijkheid terug te winnen.

Hoe vaak doen we dit zelf? Misschien niet zo extreem en ontrend als in de film, maar zijn er niet soms situaties waarin we onmenselijk met anderen omgaan? Zoek naar voorbeelden!

Denken we bijvoorbeeld aan de gevangenen van Guantanamo, de uitzichtloze situatie in Palestina, of zelfs simpelweg aan de figuren die we soms te zien krijgen in ‘uitlachprogramma’s’ op tv. Wat versta je zelf onder het begrip ‘mensonwaardig’? In welke situatie hoop je zelf nooit verzeild te raken? In essentie is alles terug te brengen tot je rechten als mens.

WERKWIJZER

Om de leerlingen te laten voelen hoe het is om onmenselijk behandeld te worden kan je hen in duo’s elkaar laten verkopen. Net als ze deden in de film. Prijs elkaar aan zonder dat de andere een woord mag uitbrengen. Probeer dit ernstig op te vatten en bespreek nadien de ervaringen. Verwijs hier eventueel ook naar de moeder in de film die van haar kinderen gescheiden wordt.

Identiteit

Solomon Northup wordt in het grootste deel van de film aangesproken als Platt. Deze naam kreeg hij na zijn ontvoering, bij het verlaten van de boot.

Door hem een andere naam te geven, willen de blanken ervoor zorgen dat hij zijn vorige identiteit vergeet. Hij is niet langer een vrije zwarte, hij is een slaaf en daarmee een totaal andere persoon.

“Je bent een uitzonderlijke nikker, Platt. Maar ik denk dat het allemaal tot niets zal leiden.” (Uitspraak van Ford, nadat hij hem net van de strop haalde en Solomon hem smeekt hem zijn vrijheid terug te bezorgen)

Doorheen de film merken we dat Solomon persoonlijk een duidelijke evolutie doormaakt.

1. De film stelt Solomon voor: een gelukkig en vrij man met een vrouw en twee lieve kinderen.
2. Na zijn ontvoering wordt zijn naam veranderd in Platt. Ook bij meester Ford staat hij onder die naam bekend,

maar zijn identiteit als Solomon laat hij nog helemaal niet los. Hij maakt die identiteit ook bekend aan meester Ford tijdens zijn laatste momenten daar.

3. Tijdens zijn periode bij Epps is hij schijnbaar helemaal Platt geworden. Hij begint te redeneren als een slaaf, geeft geen blijk meer van zijn intellect en gedraagt zich onderdanig. Al doet hij dit natuurlijk vooral vanuit het besef dat dit hem veel problemen zal besparen. De vrije mens in hem blijft zich toch verzetten. Hij wil vluchten, steelt papier en probeert brieven te schrijven.
4. Wanneer de sheriff en Mr. Parker arriveren op de plantage maakt Platt zijn echte identiteit voorzichtig weer kenbaar. Alsof hij zijn echte naam na lange tijd van onder het stof haalt. Het uitspreken van zijn naam en de zeer snelle en juiste antwoorden op de vragen, betekenen zijn redding!
5. In de slotscène, wanneer hij zijn familie na 12 jaar opnieuw in de armen sluit, wordt hij voor het eerst in al die jaren opnieuw volledig Solomon.

WERKWIJZER

Laat je leerlingen dit identiteitsproces zelfstandig in groepjes (op papier) reconstrueren. Geef hen desnoods enkele trefwoorden om de verschillende fases aan te duiden. Hoe vatten je leerlingen de evolutie van Solomon op? Breng de resultaten samen. Zijn er verschillen of ook veel gelijkenissen? Je kan bij de bespreking ook volgende vragen stellen: Hoe zouden jullie je gedragen in een soortgelijke situatie denk je? Kan je je voorstellen dat je een dergelijke situatie twaalf jaar lang moet doorstaan? Dat je een andere naam krijgt? Zou je het uithouden? Zou je opstandig blijven of al snel nederig worden?

De viool

Solomon staat bekend als een gerenommeerd violist. Deze expressievorm is voor hem erg belangrijk. Jammer genoeg betekent het voor Solomon ook de aanleiding tot zijn ontvoering.

Hij wordt als violist meegelokt naar Washington, waar zijn ontvoerders hem drogeren en verkopen. Hij wordt gedwongen viool te spelen op de slavenverkoop. Zijn eerste meester, Ford, schenkt hem een nieuw exemplaar als waardering voor zijn uitstekende werk in het moeras. *"I hope it brings us both much joy over the years."*

Tijdens zijn gevangenschap is muziek Soloms enige uitlaatklep. Het is de link met zijn vrije leven, en door de namen van zijn vrouw en kinderen in de viool te kerven, heeft hij hen ook wat dichterbij zich. Bij meester Epps wordt hij opgedragen te spelen op de sadistische nachtelijke dansfeesten, waardoor het musiceren voor Solomon stilaan een negatieve bijklank krijgt. Toch kan hij er ook geld mee verdienen, zoals op de plantage bij rechter Turner.

Op een gegeven moment, terug bij Epps, loopt het uit de hand. Solomon wordt verraden door de blanke Armsby, vecht met Epps en wordt vervolgens verplicht om Patsey met de zweep te lijf te gaan.

Het wordt hem te veel. Hij verliest zijn laatste moed en zelfrespect en vernietigt daarbij symbolisch ook zijn viool. Hij zakt weg in diepe wanhoop, iets wat hij zichzelf nooit wou toelaten. Pas als hij Bass ontmoet, krijgt hij opnieuw wat hoop.

WERKWIJZER

Laat de leerlingen nadenken welk voorwerp een belangrijke rol speelt of speelde in hun leven. Laat ze dat meebrengen naar de klas (eventueel een foto hiervan) en begin van daaruit een gesprek.

Leven versus overleven

Hoe je je als gevangene moet gedragen is niet zo evident. Zeker niet als je bent opgegroeid als vrij man en je je basisrechten kent. Als Solomon verscheept wordt, voert hij een gesprek met twee andere gevangenen. Hij is nog steeds erg overdonderd door de hele situatie. De twee geven hem raad, tegenstrijdig advies zeg maar. Solomon weet niet wat hij ervan moet denken. Het is als kiezen tussen de pest en de cholera: sterven of je onderdanig opstellen. Het past niet bij zijn karakter van rechtschapen en trots man. Niemand wil toch voor dergelijke keuze komen te staan?

- Ene man: *"Ik weet alleen dat de dood beter is dan waar we naartoe gaan."*
- Andere man: *"Overleven is niet de dood opzoeken. Overleven is niet opvallen."*
- Solomon: *"Ik wil niet overleven. Ik wil leven."*

WERKWIJZER

Solomon wordt in deze scène voor een extreme keuze geplaatst: zelfmoord plegen of de lijdensweg ondergaan. Plaats je leerlingen ook voor bepaalde keuzes. Deel de klas in twee: ja of nee (er is geen grijze zone in het midden). Laat ze motiveren waarom ze voor die keuze gaan.

Stellingen:

- Als ik mijn vrijheid zou verliezen, zou ik me daar fel tegen verzetten. Ik ga nog liever dood, dan dat ik me als slaaf laat verkopen.
- Als ik in die tijd als blanke zou leven, zou ik ook slaven houden. Het zijn erg goedkope werkkrachten zodat ik veel geld kan verdienen. Ik zou ze natuurlijk wel goed behandelen. (zoals Ford)
- Vul zelf verder aan...

Communicatie

In de wereld van Solomon maakt een brief het verschil tussen vrijheid en slavernij, tussen leven en dood. Voor de regisseur was dit element heel belangrijk. Daarom begint hij de film met de poging van Solomon om een brief te schrijven. Hij moet bovendien heel wat moeite doen om deze brief verstuurd te krijgen (en zelfs dat lukt niet, want hij wordt verraden). Intussen weet zijn familie twaalf jaar lang niets over zijn lot.

Vandaag de dag leven we in een wereld waarbij snelle communicatie heel normaal is. We bellen, mailen, skypen, chatten, sms'en, twitteren, facetimen... Kunnen jullie nog zonder?

WERKWIJZER

Hoe houden jullie contact met elkaar? Laat de leerlingen een zo lang mogelijke lijst maken van contactmogelijkheden als aanleiding voor een bespreking.

Kan je je voorstellen dat je twaalf jaar lang niet weet waar iemand is? Hoe was het mogelijk dat Solomon zijn familie niet kon contacteren? Welke communicatiemiddelen bestonden er toen? Zag Solomon opties over het hoofd? Schrijven jullie soms nog een brief of postkaart?

Slavernij tegenwoordig

De film gaat over de slavernij die plaatsvond in Amerika in de 19de eeuw. Denk echter niet dat slavernij volledig verleden tijd is.

In het nieuws: 24 slaven werden bevrijd in 2013 in Engeland.
<http://www.knack.be/nieuws/24-slaven-bevrijd-in-engeland/video-normal-18521.html>

Plaats het begrip 'slavernij' in een bredere context dan de situatie die je in de film zag. Welke vormen van vrijheidsberoving bestaan er zoal?

WERKWIJZER

Ga online op zoek. Kies in kleine groepjes een onderwerp en verzamel daar informatie over. Stel vervolgens een kort nieuwsbericht samen met de verkregen informatie. Stel een journaal samen met verschillende nieuwsitems op rij. Wat zijn de impressies van de leerlingen?

Mogelijke onderwerpen: De onderdrukte Palestijnen in Gaza, Afghanistan onder het regime van de Taliban, het omstreden gevangenkamp in Guantanamo Bay...

ENKELE FILMISCHE ASPECTEN IN VOGELVLUCHT

“Op een plek waar zoiets gebeurd is, heeft elk frame betekenis.”

Indringende close-ups

In de film maakt Steve McQueen heel vaak gebruik van close-ups. Hij zit vaak ‘op de huid’ van zijn personages en betreft je als kijker op die manier sterker bij het verhaal en de personages. Zo is het allereerste beeld van Epps een close-up. Ook Solomon zien we vaak van heel dichtbij. Ook sommige voorwerpen worden in close-up getoond: een viool wordt gestemd, het schepswiel draait, alsook bepaalde natuurelementen (een rups, bloem...).

Natuurbeelden

Het filmverhaal wordt af en toe onderbroken door natuurbeelden. Het zijn als het ware adempauzes tussen de vaak indringende scènes door. Het omgekeerde van de close-ups, namelijk

extreme long shots. Bij deze scènes is de muziek vaak afwezig.

Steve McQueen: *“Naast ‘echt’, moest de film ook ‘mooi’ zijn. De locaties waar het verhaal zich afspeelt zijn prachtig, luxueus. Daar verandert de slavernij niets aan. Dus wilden we hier ook oog voor hebben en dat ook zo laten zien. Je kan de omgeving grimmig laten overkomen om het verhaal negatiever te maken, maar dat zou liegen zijn. Het zorgt ook wel voor een interessant contrast in de film. De schoonheid van de natuur tegenover de gruwelen die erin plaatsvinden.”*

Lengte van de shots

Het valt op dat sommige shots langer duren dan je verwacht of nodig lijkt. De regisseur wacht daarbij enkele tellen langer voor hij overgaat naar het volgende beeld. Op deze manier wil hij het publiek de tijd en de ruimte geven om alle gebeurtenissen te vatten en tot zich te laten doordringen.

Krijg je daardoor het gevoel dat je naar een trage film zit te kijken? Of is er voldoende spanning en actie in de scènes om dit in balans te houden?

Langgerekte sequentie-opnames

In het verlengde van die lange shots gebruikt men ook vaak langgerekte sequentie-opnames. Een sequentie-opname houdt in dat een hele scène of een groot deel ervan ononderbroken wordt opgenomen. De regisseur kiest er voor om een scène door één camera te laten registreren en dus niet van beeld te veranderen.

Dit zien we in **de scène waarin Solomon voor het eerst geslagen wordt**. De stilstaande camera en registreert Solomon die de ene klap na de andere incasseert.

Dezelfde techniek zien we ook **wanneer Solomon door Tibeats wordt opgehangen**. Solomon hangt bijna een halve dag lang tussen leven en dood terwijl het dagelijkse leven rondom hem gewoon blijft voortgaan. Mensen lopen langs hem, kinderen spelen. Tijdens deze scène verandert het beeld weinig, wat alles nog langer doet lijken. Daarnaast kiest de regisseur er hier ook voor geen muziek te laten spelen. Hij biedt ons geen troost. Het is de realiteit. Het duurt lang. Het enige wat we te horen krijgen is het opzwellend geluid van de krekels die zorgen voor een drukkende sfeer.

Deze techniek bereikt zijn hoogtepunt bij de martelscène waarbij Patsey bijna wordt doodgeslagen met de zweep. Dit is een benauwelijk lange scène, gefilmd door één camera. Het lijkt bijna alsof we daar ter plaatse aan de zijlijn staan toe te kijken.

Subjectieve camera

Op sommige momenten overstijgt de camera zijn registrerende functie en gaat die deel uitmaken van de actie. In de film gebeurt dat op twee manieren:

De eerste houdt in dat de camera de plaats inneemt van een van de personages. Een scène waarin dit rechtstreeks het geval is, is bij **de begrafenis van een van de slaven bij Epps**. Op een gegeven moment gooit Platt aarde op de camera, die in een put ligt. De camera neemt hier dus de plaats in van de dode. Ook wanneer Solomon **op het einde van de film op het veld** (net voor hij wordt opgehaald door Mr. Parker) rechtstreeks naar de camera kijkt is er sprake van dit principe. Hij kijkt hier recht naar de kijker en sleept je op die manier binnen in het verhaal en hoe hij dit beleeft.

De tweede manier houdt in dat de camera van heel dichtbij gaat filmen en de blik verlegt van de ene acteur naar de andere, rekening houdend met de plaats waar de meeste actie plaatsvindt. Het is alsof de camera een omstaander is, kijkend naar de verschillende personen in een conflict en zijn hoofd richt naar de persoon die het woord neemt. Deze techniek bereikt zijn **hoogtepunt in de lange scène op het terrein van Epps, waar Patsey zweepslagen krijgt. De camera blijft filmen en verlegt de focus steeds van Epps naar Solomon, naar Patsey en terug.**

Flashback en flash forward

Het verloop van de film kan je vaak als een reis zien. We volgen Solomon doorheen allerlei gebeurtenissen, wat er voor zorgt dat de film hoofdzakelijk chronologisch is opgebouwd. Toch maakt de film ook gebruik van flashback en flash forward.

Tijdens een flashback wordt de kijker mee teruggenomen in het verleden. In de regel zijn flashbacks dan ook kort, zodat de kijker of lezer er zich van bewust blijft dat we vanuit het heden (in de vertelling) teruggaan naar het verleden. Wanneer Solomon van het schip stapt en plaatsneemt naast andere slaven in een winkelstraat krijgen we een flashback naar een moment in zijn leven

wanneer hij met z'n familie ging winkelen. Deze scène geeft ons meer informatie over het personage en maakt ook duidelijk waar hij aan denkt op dat moment.

Het tegenovergestelde hiervan is de flash forward. Tijdens een flash forward krijgt de kijker een blik in de toekomst van het verhaal. Dat is het geval met de openingsscène. Je hebt op dat moment nog geen notie van de context waarin het personage zich bevindt. Als na deze scène de titel verschijnt, begint de chronologische opbouw van het verhaal. Ergens halfweg komt de scène met de brief opnieuw aan bod. Op dat punt kan je de scène beter plaatsen, omdat je weet wat ervoor zoal in gebeurd. De essentie van deze scène wordt duidelijk.

BIBLIOGRAFIE

Bronnen:

- <http://www.imdb.com/title/tt2024544/quotes>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Slavery_in_the_United_States

Officiële trailer:

<https://www.youtube.com/watch?v=z02Ie8wKKRg&index=10&list=WL>

Over the cast:

https://www.youtube.com/watch?v=k_pMRuEJwQE